

פורים וערכים: פעילות לילדים לפורים

צדק חברתי בפורים

מבוא

"מוטב לאדם להרבות במתנות אביונים מלהרבות בסעודתו ובשלוח מנות לרעיו, שאין שם שמחה גדולה ומפוארה אלא לשמח לב עניים ויתומים ואלמנות וגרים, שהמשמח לב האומללים האלו דומה לשכינה" (רמב"ם, משנה תורה, הלכות מגילה וחנוכה, ב' י"ז).

משלוח מנות ומתנות לאביונים שניהם מעשים של נתינה לזולת. הרמב"ם מבחין בין הסעודה (משתה פורים) ומשלוח המנות, הנעשים להנאת עורך הסעודה וחבריו בלבד, לבין מצוות נתינת המתנות לאביונים, המופנית כלפי אנשים שאינם שייכים למעגל החברתי של הנותן ולעתים הם זרים לו לגמרי. אפשר לתת בדרכים שונות, יש צרכים מגוונים שניתן למלא - הן חומריים הן רגשיים.

בפעילות זו נלמד על מצוות מתנות לאביונים ונחווה נתינה.

מטרות

1. ללמוד על חשיבות מצוות מתנות לאביונים.
2. למצוא דרכים שבהן נוכל לחוות נתינה בפורים.

עזרים

רשמקול + קלטת/תקליטור ארגז לאיסוף מצרכי מזון, לתלמידי כיתה ב' - דפים מילות השיר "זהב" / דתיה בן דור, לבבות מבריסטול צבעוני, טושים

להכין מראש

- לתאם את הפרויקט עם הקהילה ועם גורם שמצרכי המזון יועברו אליו.

מהלך הפעילות

1. שרים את השיר "משנכנס אדר". שואלים: האם תמיד אנחנו שמחים? האם כל האנשים שמחים? מספרים שיש אנשים שקשה להם לשמוח בפורים כי אין להם אפשרות לקיים סעודת חג. מספרים על מצוות מתנות לאביונים. כדאי להדגיש את ההבדל בין משלוח מנות איש לרעהו, שהיא נתינה לאנשים מוכרים, לבין מתנות לעניים.
2. שואלים: מה אנחנו יכולים לעשות כדי שלאנשים רבים תהיה אפשרות לחוג את פורים? מתחילים פרויקט איסוף מצרכי מזון רצוי בשיתוף הקהילה. מציבים בגן/בכיתה ארגז, ועליו כותבים "מתנות לאביונים". הילדים אוספים בו את המצרכים שהם מביאים מהבית. כדאי לבדוק את מצב הארגז בכל יום או יומיים ולעודד את הילדים לתרום.
3. קוראים את השיר "זהב" / דתיה בן דור. לתלמידי כיתה ב' אפשר לחלק דף ובו מילות השיר. שואלים: מה מאפיין את הדוד אפרים? כיצד יודעים שיש לו לב זהב? מצרכי מזון הם דברים שהורינו קונים, אילו דברים אנחנו יכולים בעצמנו לתת לאחרים?
4. מעלים צירופי מילים או ביטויים שמופיעה בהם המילה 'לב'. כדאי להכין מראש לבבות מבריסטול צבעוני, ובמהלך הפעילות לכתוב על כל אחד מהם ביטוי שמועלה בשיחה. לקראת הפעילות מומלץ לעיין במילון אבן שושן בערך 'לב'. צירופים מוצעים לשיחה: לב טוב, לב אבן, לב שבור, מעומק הלב, בכל לב, לב כבד, לב אחד, לב רחב, טוב לב, צר לב, רע לב. אפשר להציג בפנטומימה את הצירופים השונים.

זהב

דתיה בן-דור

על מה אתם חושבים כשאומרים לכם "זהב"?

- אני על טבעת

- אני על עגילים

- ואני דווקא חושב על שדה של שיבולים.

- זהב מזכיר לי כתר.

- ולי- ירושלים

- אני רואה תפוז

- ואני את דוד אפרים.

- מה פתאום מזכרת בדוד הזה עכשיו?

- מזכרתי באפרים כי יש לו לב זהב.

אז מה אתם אומרים על הצבע הזהוב?

- הצבע הזהוב יודע לאהוב.

נתינה

מבוא

"חייב אדם לשלוח לחברו שתי מנות בשר או של מיני אוכלים, שנאמר: 'ומשלוח מנות איש לרעהו', שתי מנות לאיש אחד. וכל המרבה לשלוח לרעים משובח. ואם אין לו, מחליף עם חברו, זה שולח לזה סעודתו וזה שולח לזה סעודתו, כדי לקיים 'ומשלוח מנות איש לרעהו' (שולחן ערוך, אורח חיים, סימן תרצ"ה, סעיף ד').

אחת החוויות של חג הפורים היא שמחת הנתינה. לילדים, אשר נמצאים בשלב האגוצנטרי, קשה לעתים לתת דבר מה משלהם ולוותר על מה ששייך להם למען הזולת. על אף הקושי, הנתינה היא חוויה מיוחדת המעשירה את הנותן. בפעילות זו נעסוק בנתינה וברגשות הכרוכים בה.

מטרות

1. להתמודד עם הקושי לוותר על רכוש.
2. לחוות נתינה.

עזרים

קופסת קרטון שגודלה 15X15 ס"מ וגובהה 10 ס"מ בעלת מכסה או כלי מפלסטיק באותו גודל בעל מכסה או עיגולי בריסטול צבעוניים שקוטרם 40 ס"מ, צבעים, טושים, מדבקות צבעוניות, מספריים, נוצות צבעוניות, כדורי קלקר, מנקי מקטרות צבעוניים

מהלך הפעילות

1. המנחה מספרת את הסיפור "משלוח מנות איש לרעהו" / גילה מנה-פלישר (נספח 1), ומעלה לדיון את השאלות הבאות:
 - האם גם אתם הרגשתם אי-פעם שאינכם רוצים לתת דבר מה השייך לכם?
 - כיצד לדעתכם הרגיש גיל כאשר קיבל את משלוח המנות הדל שהוא עצמו הכין?
 - האם הרגיש ש"סידר" את כולם?
 - האם היה שמח?המנחה מבקשת מהילדים להעלות מצבים שבהם לא רצו לוותר על משהו שהיה להם כדי לתת אותו לזולת. בודקים יחדיו כיצד נהגו.
2. הסיפור "משלוח מנות איש לרעהו" מעלה את הקושי שבנתינה. פן אחר של נתינה, שמחת הנתינה, מובא בסיפור "יורם ורחמים שולחים זה לזה משלוח מנות" / מרים רוזן (נספח 2). המנחה מספרת את הסיפור ושואלת: כיצד לדעתכם הרגישו יורם ורחמים כאשר אספו את המתקים בעבור חברם? כיצד הרגישו בשעה שנפגשו במדרגות? בניגוד לגיל, אשר לא רצה לתת מרכושו, יורם ורחמים רצו לתת לחברם את המיטב. כיצד הרגיש יורם כאשר ראה שחברו רחמים חשב עליו ורצה לתת לו את הטוב ביותר? מה ההבדל בין ההתייחסות של גיל לזו של יורם ורחמים?
3. סיפור נוסף העוסק בנתינה הוא "שתי חברות ומשלוח מנות" / רבקה אליצור (נספח 3). אפשר לספר אותו בפעילות נוספת בנושא זה.

5. מכינים אריזות למשלוחי מנות: כל ילד מקבל קופסת קרטון או כלי פלסטיק בעל מכסה. אפשר להשתמש למשלוח המנות בעיגול מבריסטול צבעוני, וליצור ממנו אוזן המן או כובע ליצן. הילדים מקשטים את האריזה בצביעה ובהדבקת מדבקות צבעוניות, בנוצות צבעוניות, בכדורי קלקר, במנקי מקטרות צבעוניים ובחומרים נוספים. כל ילד לוקח הביתה את האריזה שהכין, מכניס לתוכה את משלוח המנות ומביא אותו לגן/לכיתה.

נספח 1

משלוח מנות איש לרעהו - גילה מנה-פלישר

בבוקר נכנסה המורה לכיתה בחיור ועם הכרזה:

"כידוע לכם, בשבוע הבא נערוך בכיתה מסיבת פורים. אני מציעה שהפעם נארגן משלוח מנות איש לרעהו. כל ילד יכין משלוח מנות כטוב בעיניו, יארוז אותו יפה ויצרף ברכה. אחר כך נערוך בכיתה הגרלה, וכל אחד יזכה במשלוח. כדאי אפילו שתצרפו איזו הפתעה קטנה למשלוח, חוץ מהמתקים".

ילדי הכיתה קפצו על ההצעה והגיבו בשמחה: "יפי. זה רעיון מצויין!"

בערב פורים הלך גיל לחנות המכולת וקנה מכל טוב: סוכריות על מקל, ופלים, אוזני המן, מסטיקים, בקיצור- כל מה שחלמתם עליו ולא העזתם לבקש... הוא קנה גם מחדד בצורת אופנוע מהסוג שאנחנו חומדים נורא. לבסוף שב הביתה וניגש למלאכה: הכין סלסלה גדולה מקרטון, צבע אותה יפה, עמד להכניס פנימה את האופנוע-המחדד, ואז חלפה במוחו מחשבה:

"למה להכניס מחדד יקר כזה, בצורת אופנוע? מחדד רגיל לא מספיק טוב?"

כשהגיע לסוכריות-על-מקל, אמר: "אשאיר אחת לעצמי".

כך נמשכה מדיניות הקיצוצים של גיל: חבילת המסטיקים נהפכה למסטיק יחיד, אוזני המן הצטמקו לאוזן המן בודדה, וכן הלאה והלאה. המנה המדולדלת הוכנסה לסלסלה צבועה, גדולה ומקושטת.

למחרת הגיע גיל לכיתה כשעל פניו חיור של ניצחון:

"אני אסדר את כולם!"

החגיגה היתה יפה, ובסופה הגיע הרגע המיוחל. פתקות ההגרלה חולקו... המתח עלה... ומה נפל בגורלו של גיל?

ניחשתם? משלוח המנות שלו!

נספח 2

יורם ורחמים שולחים זה לזה משלוח מנות- מרים רוזן

יורם ורחמים גרו בשיכון "בית". יורם גר בקומה הרביעית, ורחמים גר בקומה הראשונה. שניהם הלכו לגן של רוחמה, ושניהם היו חברים טובים. לפני חג הפורים סיפרה הגננת רוחמה לילדים על מנהגי החג. רוחמה סיפרה שבחג הפורים מתחפשים הילדים ואוכלים אוזני המן ושולחים זה לזה משלוח מנות.

שמע יורם את דברי הגננת וחשב בליבו: בפורים אשלח לרחמים משלוח מנות. הוא בוודאי ישמח מאוד לקבל משלוח מנות.

ורחמים גם הוא שמע את דברי הגננת והחליט: בפורים אשלח ליורם משלוח מנות; אשלח לו את המתקים הכי טובים שאקבל.

החליט רחמים לא לאכול את המתקים שקיבל, אלא לשמור אותם כדי לשלוח אותם ליורם בפורים. יורם, אף הוא, אסף את כל המתקים שקיבל ושם אותם במגירה.

ביום שישי בקבלת שבת חילקה הגננת רוחמה סוכריות לילדים. לקח יורם סוכריה, לא אכל אותה ושם בכיסו. גם רחמים לקח סוכריה, לא אכל אותה ושם בכיסו.

ביום ההולדת של תמר חילקו לילדים שקיות עם ממתקים. לקח יורם את השקית ולא פתח אותה כלל. הוא שמר את כל הממתקים שהיו בשקית. גם רחמים לקח את שקית הממתקים ולא פתח אותה. הוא שמר אותה במגירה שבשולחנו. הגיע חג הפורים.

רחמים שם את כל הממתקים שאסף על מגש יפה, כיסה את המגש במפית, אחר כך עלה במדרגות להביא משלוח מנות לחברו רחמים.

רחמים עולה במדרגות, ויורם יורד בהן. נפגשו השניים באמצע הדרך והמגשים בידיהם.

"לאן?" שאל רחמים.

"לביתך", ענה יורם, "ולאן אתה?"

"לביתך", אמר רחמים, "ומה בידך?"

"משלוח מנות, לכבוד החג", ענה יורם.

"ובידי משלוח מנות לך, לכבוד החג", אמר רחמים.

העבירו זה לזה את המגשים, הרימו את המפיות והנה על שני המגשים אותם הממתקים ואותן העוגות.

"שמרתי על כל הממתקים שקיבלתי", אמר יורם, "כדי לשלוח לך בפורים משלוח מנות."

עמדו השניים בחדר המדרגות ואכלו להנאתם ממתקים ועוגות ממשלוח המנות אשר שלחו זה לזה.

נספח 3

שתי חברות ומשלוח מנות -רבקה אליצור

על המדרגות שעל יד הבית ילדה קטנה ושמה מרים. שתי צמות שחורות היו לה ובהן סרטים אדומים. היא הביטה אל הרחוב בעיניים שחורות ויפות.

ברחוב היתה שמחה גדולה.

היה חג פורים.

ילדים עברו ברחוב לבושים תלבושות פורים יפות.

הנה מלכת אסתר בשמלה לבנה וארוכה. כתר זהב בראשה.

הנה שוטר לבוש מדים שורק במשרוקית.

הנה סיני ולו צמה ארוכה.

והנה כושי בחצאית קש קצרה.

הילדים עוברים שמחים ועליזים, מראים זה לזה את התחפושות שלהם.

- תראו את המצנפת שלי, איזה גובה. - אומר ילד ליצן.
- תביטו על הצבעים בשמשיה שלי - אומרת ילדה יפנית.

ומרים אין לה תחפושת.

ומרים אינה מכירה שום ילד ושום ילדה. מדוע?

מרים חדשה בארץ. לפני שבוע באה עם אבא ואמא שלה באונייה. מארץ רחוקה באו. ימים רבים היו בדרך. והנה עכשיו היא כאן.

בית- יש לה.

מיטה לישון בה- יש לה.

שולחן לאכול עליו- יש לה.

מה אין לה?

אין לה חברה ואין לה חבר.

רק אבא ואמר ודי.

והנה עוברת ברחוב הדסה. הדסה גרה בבית ממול.

היא לובשת תלבושת פורים יפה.

הדסה רקדנית. יש לה חצאית אדומה, רחבה, גם החולצה שלה אדומה. לראשה זר פרחים ונעליה נעלי רקדנית אדומות. בידה של הדסה מגש גדול מכוסה מפית לבנה. אמא של הדסה שמה על המגש עוגה גדולה ויפה, תפוח, אגס ובקבוק יין. הדסה נושאת את המגש בזהירות, שלא תפיל.

עייפה הדסה קצת והניחה את המגש על גדר החצר של מרים. רצתה לנוח רגע. והנה ראתה את מרים יושבת על המדרגות, מביטה ומביטה...

- למה לא התחפשת?- אמרה הדסה אל מרים.

שתקה מרים. היא לא ידעה לדבר עברית. חדשה היתה בארץ. עולה חדשה.

- היום פורים- אמרה הדסה, את לא לוקחת "משלוח מנות"?- חייכה מרים ונענעה בראשה! כאילו אומרת: כן כן.

את המילה "פורים" ידעה מרים. הכל יודעים מה זה פורים, גם העולים החדשים.

- את לא לוקחת "משלוח מנות" למישהו?- שאלה הדסה.

מרים הביטה בעיניה הגדולות ולא ענתה.

ראתה הדסה כי אין מרים מבינה מה היא מדברת. הרימה הדסה את המפית מעל המגש והראתה עליו למרים בידה. קמה מרים ממקומה והתקרבה.

- אה! "משלוח מנות"- אמרה מרים.

רמזה לה הדסה בידיה ושאלה: את... לא... משלוח מנות... שמה?... והראתה בידה לרחוב. זאת אומרת: למה אינך לוקחת משלוח מנות, למישהו?

הבינה מרים. הרימה שתי ידיה, הרימה גבות עיניה, כאילו אומרת: אין לי למי להביא. אני לא מכירה איש. ולא חייכה עוד. והיתה עצובה.

חזרה מרים וישבה על המדרגות והדסה לקחה את "משלוח המנות" והלכה.

מרים נכנסה וישבה בבית, כי היתה עצובה. היא לא רצתה עוד לראות את השמחה ברחוב.

למה לה לראות שמחה והיא איננה שמחה? אין לה חבר, אין לה חברה...

והנה דפיקה בדלת. מי בא?

בפתח עמדה הדסה, בידה מגש גדול ועליו "משלוח מנות".

- שלום! פורים שמח!- אמרה הדסה.

- הבאתי לכם "משלוח מנות". העמידה הדסה את המגש על השולחן ורמזה בידיה על מרים, על אמא שלה ועל אבא שלה. כאילו אומרת: זה בזבילכם.

הצביעה מרים באצבעה על עצמה ובעיניה שאלה. כאילו אומרת: לי?

נענעה הדסה בחוזקה בראשה כאומרת: כן כן, לך.

- פורים... משלוח מנות...- אמרה מרים בעברית וצחקה.

היא דיברה אל אבא ואמא שלה מהר מהר. הראתה בידה על הדסה ועל משלוח המנות ושמחה וצחקה. שמחו גם אבא ואמא של מרים. אמרו: תודה... תודה... וליטפו את ראשה של הדסה.

מיהרה אמא של מרים, לקחת מגש גם היא, שמה עליו עוגות, סוכריות, אגוזים ושקדים. כיסתה במפית לבנה ושמה ביד מרים.

לקחה מרים את המגש ורמזה להדסה. כאילו אומרת: זה לכם.

הלכו מרים והדסה לביתה של הדסה. נתנה מרים את "משלוח המנות" לאמא של הדסה ואמרה: שלום, שלום פורים-שלום. וצחקה.

ומאז היו מרים והדסה חברות. טוב היה למרים. היה לה הכל.

בית לגור בו- היה לה.

שולחן לאכול עליו- היה לה.

מיטה לישון בה- היתה לה.

ומה עוד היה לה?

חברה טובה לשחק ולשמוח איתה.

אמרה מרים: טוב בישראל. טוב.

חלון ומראה- מעורבות חברתית

מבוא

בחג פורים יש חשיבות מיוחדת למעורבות חברתית באמצעות נתינה. איננו יכולים לשמוח מבלי לדאוג לכך שאנשים משכבות חלשות בחברה שלנו יוכלו לשמוח גם הם. חג פורים נחוג לציון הפור שהוטל במטרה לקבוע את יום השמדת העם היהודי. פור הוא גורל, דבר התלוי במזל ואינו תלוי בנו. לעומת זאת, מצוות של נתינה לזולת וצדקה התלויות אך ורק בנו. מצוות משלוח המנות איש לרעהו ומתנות לאביונים מדגישות את האחריות החברתית שלנו ואת הערבות ההדדית הנדרשת מאתנו בהיותנו חלק מחברה. הן אף מאפשרות לנו לחוות את עצם הנתינה לזולת כביטוי נוסף לשמחתנו וכמעשה המעשיר אותנו.

מטרות

1. ללמוד על חשיבותה של מעורבות חברתית.
2. לעודד את הילדים לאזרחות פעילה ומעורבות חברתית.

עזרים

זכוכית שקופה, מראה, נייר אלומיניום, קופסאות נעליים כמספר הילדים, שקפים כמספר הילדים, גליל נייר אלומיניום, נייר דבק / מסקינג טייפ, צבעים, טושים, מנקי מקטרות צבעוניים, בובות קטנות

מהלך הפעילות

1. מראים לילדים זכוכית שקופה וממחישים את האפשרות לראות מבעדה. לאחר מכן מראים לילדים מראה וממחישים את האפשרות להתבונן בעצמנו באמצעותה אך לא לראות מבעדה. לאחר מכן לוקחים את הזכוכית השקופה ומדביקים בצדה האחד נייר אלומיניום. מראים וממחישים לילדים שבפעולה זו הפכנו את הזכוכית למראה.
2. קוראים את הסיפור "החלון והמראה" / שלומית קינר, עפ"י סיפור עממי (נספח 1). אפשר להיעזר בעיבוד לסיפור (נספח 2). מעלים לדיון את השאלות הבאות:
 - מה רצה העני ללמד את שכנו העשיר?
 - האם רע להיות עשיר?
 - מה רע בכך שאדם לא יהיה בקשר עם סביבתו?
 - כיצד מתבטא בהכנות לפורים בסיפור הקשר בין האדם ובין החברה שבה הוא חי?
 - כיצד אדם יכול להשתמש בכספו בתבונה ולעזור לאחרים?
3. יצירה להמחשת הסיפור: כל ילד מקבל קופסת נעליים. בתוכה יוצרים חדר חצוי באמצעות הדבקת שקף. חציו האחד של השקף נותר שקוף, ועל חציו האחר מדביקים נייר אלומיניום. מציבים ב"חדר" בובות קטנות או דמויות שיצרנו ממנקי מקטרות. ממחישים את ההבדל בין החלון והמראה: מבעד החלון אפשר לראות את הבובות בשני צדי ה"חדר", ואילו מבעד המראה אפשר לראות צד אחד בלבד של ה"חדר", צדו השני מוסתר ואי אפשר לראות את הבובות שבו. אפשר לקשט את חציו ה"חדר" כביתו של העני ואת חציו האחר כביתו של העשיר.

החלון והמראה - כתבה: שלומית קינר, על פי סיפור עממי

מעשה בשני יהודים שדרו בשכנות. האחד עשיר והשני עני. האחד ביתו מרובה חדרים וכלים נאים ומשרתים, והשני אין ביתו מרובה אלא במחסור ובילדים לטפל בהם. בכל ימות השנה היו טרודים שניהם ראשם ורובם בעסקי פרנסה. העשיר שעסקיו מרובים ומרבים טרחה, והעני שהיה מצרף פרוטה לפרוטה לכלכלתו ולכלכלת בני ביתו. אשריהם ישראל שנקבעו להם שבתות וימים טובים לנוח בהם מכל מלאכה. יותר מכל הימים הטובים חביב היה מלפני העני יום ארבעה עשר לחודש אדר, הוא פורים. יותר מכל מצוות החג שנצטווה בהם חביבה היתה מלפניו מצוות משלוח מנות.

והיה ואמר בכל שנה ושנה כמה חכם היה אותו מרדכי שנאמר:

"ויכתוב מרדכי את הדברים האלה: החודש אשר נהפך להם מיגון לשמחה ומאבל ליום טוב לעשות אותם ימי משתה ושמחה ומשלוח מנות איש לרעהו ומתנות לאביונים".

וכמה חכמים היו אותם יהודים שנאמר: "וקיבל היהודים אשר כתב מרדכי עליהם".

ולמה נאמר "וקיבל היהודים" ביחיד? כי מצוות משלוח מנות מבטלת את דברי המן שאמר: "ישנו עם אחד מפוזר ומפורד".

שאינן הבדל במצווה זו בין עשיר לעני, זה נותן ומקבל וזה נותן ומקבל. ונמצאים כולם שווים בפני אלוהים ואדם. ולמה נקבעה מצוות משלוח מנות בפורים? שמבדילה בין יגון לשמחה. בשעת יגון אין אדם טרוד אלא בעסקי עצמו, ובשעת שמחה נפקחות עיניו, ורואה כל העולם סביבו.

והיו העני ובני ביתו עומדים מקריאת מגילה ועד צאת החמה ועוסקים במצווה. זו לשה את הבצק וזה משגיח אצל התנור.

הגדולים יוצאים דחופים אל בתי השכנים, והקטנים מעמידים פני מסייעים וממלאים פיהם פרג ומיני מתיקה. מקיים העני מצוות משלוח מנות בשכניו, ומקיימים שכניו מצוות משלוח מנות בו, ומתמלאים כל בית ישראל ריחות מאפה ומגדנות ופירות שנשתבחה בהם ארץ ישראל וילדים וילדות. רק ביתו של העשיר סגור ומסוגר, אין משלוח יוצא ואין משלוח בא.

שנה אחת אמר העני: שמא ממתין העשיר שישלחו אחרים לו, שלמטה מכבודו להקדים ולשלוח הוא לאחרים.

עמד ונטל מנה אחת משובחת, והלך הוא בעצמו לבית העשיר.

פתחה לו משרתת אחת והכניסה אותו לחדר גדול, שדופן אחת שלו עשויה חלונות של זכוכית משובחת, ודפנותיו האחרות מכוסות תמונות ושטיחים רקומים ומראות.

ניגש העני אל העשיר והניח לפניו את המשלוח ובירך אותו בפנים מאירות ברכת החג.

השיב העשיר מה שהשיב והעמיד פנים כאילו טרודים אותו מעסקיו החשובים.

פתח העני ואמר: רואה אני שיש לו לשכני די צרכו ויותר, ואני חשבתי שמא יש לקיים בו מצוות מתנות לעניים.

נתקעס העשיר ואמר: מה זה עלה על דעתך שזקוק אני למתנות מאחרים?

אמר העני: אין אני מעלה בדעתי שיהודי יכול לקיים מצוות משלוח מנות ואינו מקיימנה. מצווה הבאה לידיך אל תחמיצנה!

הזעיף העשיר פניו ואמר לשכנו: אין אני סומך על מתנותיהם של אחרים, ולא יסמכו אחרים על מתנותיי. שנאה עליי מצווה זו- ידאג כל אדם למחסורו הוא.

נקש העני על זגוגית החלון המשובחת נקישה אחת, נקש נקישה שנייה על המראה שמסגרתה זהב, ואמר לו לעשיר:
יודע אתה שכני, במה שונה זו מזו?

נתבהל העשיר שמא יפגום העני בזכויות היקרות והשיב בכעסו: זה חלון וזו מראה.

חיך העני ושאל שנית: ומה מבדיל ביניהם?

נתגבר כעסו של העשיר ואמר: שמה קושיות של פסח אתה בא לשאלני בפורים?

- החלון, רואה האדם את העולם מבעדו, והמראה, רואה האדם את בבואתו מבעדה. ומה עושה את החלון חלון ואת המראה מראה, ששניהם עשויים זכוכית? חזר העני ושאל, והוסיף תשובה לשאלתו: החלון והמראה שניהם עשויים זכוכית, אלא שהמראה צבע כסף משוח לה מאחוריה. זכוכית שהיא שקופה הרי היא חלון, אם תצפנה בכסף הרי היא מראה.

כשם שאצל הזכוכית, כך גם אצל בני האדם, שמי שהכסף חוצץ בינו ובין העולם לא יכול לראות אלא את עצמו.

נספח 2

החלון והמראה: עיבוד לחטיבה הצעירה

סיגל דבח, עפ"י עיבוד של שלומית קינר לסיפור עממי

מסופר על שני יהודים שגרו בשכונה אחת. אחד מהם היה עשיר, והשני היה עני. העשיר גר בבית מפואר, שיש בו חדרים רבים, רהיטים יפים ומשרתים, והעני גר בבית קטן, שיש בו ילדים רבים ואין בו רהיטים יפים ולא משרתים. בכל ימות השנה היו גם העשיר וגם העני עסוקים בענייני פרנסה. לעשיר היו עסקים רבים והוא היה עסוק בהם רבות, והעני היה עובד קשה ואוסף פרוטה פרוטה כדי שיהיה אוכל לו ולבני ביתו.

החג שהעני אהב ביותר היה ארבעה עשר לחודש אדר, הוא פורים. והמצווה שהעני אהב ביותר בפורים היתה מצוות משלוח מנות. ומדוע? מפני שבמצווה זו אין הבדל בין עשיר לעני, כולם מקיימים את המצווה: העשיר נותן משלוח מנות ומקבל משלוח מנות, וגם העני נותן משלוח מנות ומקבל משלוח מנות.

ומדוע דווקא בפורים מקיימים את מצוות משלוח מנות? מפני שבפורים כולם שמחים. כאשר האדם עצוב, הוא יכול לחשוב רק על עצמו, אולם כאשר הוא שמח, הוא יכול לראות את מה שסביבו, ולתת לזולת.

העני ובני משפחתו כולם טרחו ועסקו בהכנת מעדנים למשלוחי המנות: מקריאת המגילה ועד צאת החמה היו לשה את הבצק ואופים בתנור. הילדים הגדולים היו יוצאים לתת משלוח מנות לשכנים, והיו מקבלים משלוחי מנות מהשכנים.

והילדים הקטנים? הם היו מעמידים פנים כעוזרים באפייה, ובזמן זה היו אוכלים פרג וממתקים שונים.

באותה שעה היו כל הבתים בשכונה מתמלאים ריחות של דברי מאפה, ממתקים ופירות ארץ ישראל, וילדים וילדות רצים ומסתובבים מבית לבית. רק ביתו של העשיר היה סגור ומסוגר: מבית העשיר לא נשלח שום משלוח מנות, ושום משלוח מנות לא נשלח אל הבית.

כך היה בפורים בכל שנה.

שנה אחת חשב לעצמו העני: אולי העשיר חושב שהוא מכובד מכדי להיות הראשון ששולח משלוח מנות, אולי הוא מצפה שאחרים ישלחו לו משלוח מנות? כך חשב העני, הכין משלוח מנות מפואר ולא שלח את ילדיו להביא לעשיר את משלוח המנות, אלא הלך בעצמו לבית העשיר.

כאשר הגיע לבית העשיר, פתחה לו את הדלת אחת המשרתות, והכניסה אותו לחדר גדול, שקיר אחד שלו עשוי כולו חלונות זכוכית, וקירותיו האחרים מכוסים תמונות, שטיחים רקומים ומראות. ניגש העני אל העשיר, נתן לו את משלוח המנות, ובירך אותו בשמחה לכבוד החג. העשיר השיב בקיצור, והעמיד פנים כאילו העני מפריע לו בענייני העסקים החשובים שבהם עסק. אמר העני: אני רואה, שכני, שיש לך מספיק לצרכיך, ואני חשבתי שאולי אתה זקוק שיתנו לך מתנות לעניים. כעס העשיר ואמר: מדוע אתה חושב שאני זקוק למתנות מאחרים? אמר העני: משום שאיני יכול לחשוב שיהודי שיכול לקיים מצוות משלוח מנות לא יקיים אותה. לכן חשבתי שבוודאי הסיבה לכך היא שאין לך די כדי לתת לאחרים. ענה העשיר בפנים כעוסות: אינני מחכה למתנות מאחרים, ושאחרים לא יחכו למתנות ממני. אינני אוהב את מצוות מתנות לעניים- שכל אדם ידאג בעצמו למה שחסר לו. הקיש העני פעם אחת על זכוכית החלון, הקיש פעם שניה על המראה בעלת מסגרת הזהב, ואמר לעשיר: שכני, האם אתה יודע מה ההבדל בין הזכוכית למראה? העשיר נבהל, שמא יפגע העני בזכוכית היקרות, והשיב בכעס: זה חלון וזו מראה. העני חיך ושאל שוב: ומה ההבדל בין הזכוכית לבין המראה? העשיר כעס יותר, ואמר: מה רצונך? האם באת כדי לשאול אותי בפורים את הקושיות של פסח? אמר העני: זהו ההבדל ביניהם: מבעד החלון האדם רואה את העולם שנמצא בחוץ, ואילו מבעד המראה האדם רואה את השתקפות דמותו שלו. ומה עושה את החלון חלון ואת המראה מראה, שהרי שניהם עשויים זכוכית? העני שאל והשיב: גם החלון וגם המראה שניהם עשויים זכוכית, אבל למראה יש צבע כסף מצידה האחורי. זכוכית שהיא שקופה היא חלון, שאפשר לראות מבעדו את העולם, אך אם תצפה את הזכוכית בכסף, הרי היא הופכת למראה. כפי שהזכוכית יכולה להפוך למראה אם צובעים את אחוריה בכסף, כך גם אצל בני האדם: מי שהכסף מפריד בינו ובין העולם יכול לראות רק את עצמו, ולא אחרים.

מסכות והתחפשות

מבוא

ההתחפשות היא אחד המנהגים הבולטים של פורים. מנהג זה קיים בתקופת שנה זו גם בתרבויות אחרות ובמקומות נוספים בעולם, למשל ברזיל, ונציה וניו אורלינס. המסכה מפרידה בין הדימוי הרגיל שלנו לבין הדימוי שאנו מקבלים על עצמנו ליום אחד. היא מאפשרת לנו לחשוף את עצמנו במידה רבה יותר משאנו מרשים לעצמנו בלעדיה. קרל גוסטב יונג כינה בשם "מסכת הנפש" את הדימוי החיצוני של האדם, את מה שהאדם מציג כלפי החברה. בפעילות זו נכיר ברצוננו להיות לפעמים שונים משאנו באמת, ובדוק כיצד המסכה מאפשרת לנו לעשות זאת.

מטרות

1. לבחון את הרצון שלנו להיות אחרים.
2. לבדוק באיזו מידה המסכה מסתירה ובאיזו מידה היא חושפת.

עזרים

הספר "הביצה שהתחפשה" / דן פגיס, ציורים של פרצוף שמח ופרצוף עצוב בגודל זהה (מומלץ בגודל A5), צבעים, טושים, מספריים, מקלות ארטיק, נייר דבק/מסקינג טייפ

מהלך הפעילות

1. קוראים את הסיפור "הביצה שהתחפשה" / דן פגיס (נספח 1). שואלים: למה התחפשה הביצה? מדוע היא התחפשה? האם גם אתם רציתם פעם להתחפש כדי להיות מישהו אחר? מה גילתה הביצה בסוף הסיפור?
2. שואלים: למה אתם מתכוונים להתחפש בפורים? מדוע? מבררים מהם הדימויים שהילדים בוחרים לעצמם.
3. יצירה: מסכה בעלת שני פרצופים. מחלקים לילדים ציורים של שני פרצופים - שמח ועצוב. הילדים צובעים את הציורים, מקשטים אותם וגוזרים את הפרצופים. מניחים את אחד הציורים הפוך, ומדביקים על הנייר מקל ארטיק, כך שחציו יהיה מודבק על הנייר וחציו יבלוט. מדביקים את גב הציור השני אל גב הציור הראשון ומקל הארטיק – שני הציורים מודבקים זה לזה ומקל הארטיק ביניהם משמש כידית. קיבלנו מסכה שצדה האחד שמח וצדה האחר עצוב כדי להזכיר לנו שבחיים יש גם שמחה וגם עצב. אפשר לסובב את המסכה במהירות מצד לצד ולראות איך הפנים מחליפות הבעה - משמחה לעצב ומעצב לשמחה.

הביצה שהתחפשה

דן פגיס

היה הייתה ביצה שלא רצתה להיות ביצה מפני שלא ידעה לא לעמד ולא לקפץ ולא ללכת וכל הזמן הייתה רק מתגלגלת ומתהפכת. פגשה הביצה פדור פינג-פונג, - אנחנו כל כך דומים, אמרה לו. שנינו עגלים ולבנים. בא נתגלגל יחד! אבל הפדור היה ריקן וגאונן. - אני קופץ ואני רץ, ואת רק מתגלגלת! אמר וקפץ מעל לביצה הנבהלת. פגשה הביצה בלון. - אנחנו כל כך דומים, אמרה לו. שנינו עגלים. בא, נתגלגל יחד! אבל הבלון היה מנפח ורודף - רוח ובקלל לא רצה לענות.

הוא נמשך לו למעלה ועלה ופרח לו משם והלאה. נתגלגלה הביצה לבדה וחסבה לה: מה אפשר לעשות? מה עוד אפשר לנסות? איזו צורה מוזרה יש לי, ממש צרה צרורה! האם בכל העולם הגדול לא אמצא לי חבר? פתאם היה לה רעיון נפלא: היא תתחפש למשהו אחר! התחפשה לפרח אדם: צבעה את פניה בצבע אדם, הדביקה סביבה עלים, פחלים, וזהו! - איזה פרח משנה, אמרה ילדה. הוא חלק וקרום ובקלל אין לו ריח. - הוא בקלל לא פורח, הוא סתם ביצה,

אמר לה ילד אחד. ושניהם הסתלקו בריצה. עכשיו התחפשה הביצה לפטרייה, אמנם שמנומנות, אבל נחמדה מאד. עמדה לה בצד, קצת נפחדת. הפטריאות הביטו בה בתמהון: הפטרייה החדשה יש לה קלפה קשה-ורגל עבה, מתנדנדת! כך הבינה הביצה שלביצה קשה לחיות, אם היא רוצה להיות לא היא, אלא אחת הפטריאות. ובכל זאת נסתה מחדש: התחפשה והנה היא פדו! התקשטה בפסים הדביקה לעצמה צנאר ושתי ידיה! וזהו! אבל חתול שעבר שם שאל: מה זה? האם אתה פדו? אין לך פתח. ובקלל

אי אפשר לשמר בך חלב.
חבל!

אמא, אינני רוצה,
אמרה הביצה,
תני לי להתגלגל בעולם.

מה אפשר לעשות?
התחפשה הביצה לליצן.

אולי בפעם אחרת,
אמרה הדוגרת,
ועכשו תעשי בדיוק כמו כלם.
וכבר דגרה עליה.

חבשה מצנפת עם גדיל
וצירה על עצמה
(לפי הסדר)

פתאם
היתה הביצה בחם ובחשך
והיתה מכרסה להמתין.

גבות,

עינים,

אף

וצחוק.

אבל

למי?

יום אחד היתה לה הרגשה
מוזרה.

אינך מצחיקה

אמרו לה.

משהו

מכירים אותך מרחוק.

נע בה

וזז בה

וזע בה

נסתה הביצה תחפזות
אחרות.

התחפשה לסל

ולשעון

ולתפוח

ואפלו לסתם מעגל

מציר בגיר על הלוח

ולא שקטה, ולא השלימה.

אני כבר לא אני, ציצה.

אני כבר לא ביצה!

אבל

שום דבר לא הועיל.

משהו מנסה בי לבקע

לפתח, לפרח!

בכל פעם הפירו אותה מיד.

- את סתם ביצה מחופשת,

אמרו לה.

כמובן, אמרה אמא, כמובן.

סוף-סוף אתה אתה:

אפרוח.

גם התרנגולת הפירה אותה.

איפה היית, ביצתי שלי? כבר

מזמן

רציתי לשבת עליך. לזגר

כמובן.

התנועה ליהדות מתקדמת בישראל (ע"ר)

רחוב דוד המלך 13 ירושלים 94101 | טלפון 02-6203448 פקס: 02-6203446 | דואר אלקטרוני: office@reform.org.il

www.reform.org.il